

УДК 159.9

Шубертій Н.Г.¹, Діденко В.О.²

¹ старш. викл. НУ «Запорізька політехніка»

² студ. гр. СН-117 НУ «Запорізька політехніка»

ДЕТЕРМІНАНТИ ФОРМУВАННЯ КОНФЛІКТНОЇ ПОВЕДІНКИ У ПІДЛІТКОВОМУ ВІЦІ

Актуальність дослідження полягає в тому, що на сьогодні зросла тенденція до конфліктної поведінки підлітків. Конфліктна поведінка та прояви агресії зумовлені віковими особливостями. Через це збільшується кількість шкільних конфліктів, конфліктів між підлітками та батьками. Все це зумовлює пошуки детермінантів конфліктної поведінки. Незважаючи на активне вивчення темпераменту на його проявів у психологічній науці, особливості поведінки підлітків різних типів темпераменту в конфліктних ситуаціях повністю не вивчена. Знаючи темперамент підлітка, можна припустити яка в нього буде поведінка в тій чи іншій конфліктній ситуації. Ці знання важливі як для педагогічного колективу так і для батьків підлітка. Все це зумовлює досліджувати вплив темпераменту підлітків на їх конфліктну поведінку.

Проблему конфліктної поведінки підлітка вивчали такі вчені у області психології та педагогіки: В.А. Андрєєв, С.А. Белічев, Л.І. Божович, Е.М. Гіляров, І.В. Гришина, Я.А. Лупіан, А.В. Мудрик, Т.П. Чістякова, Н.С. Щуркова та інші. Вчені впевнені, що конфліктна поведінка підлітків зумовлена їх віковими та індивідуальними особливостями. П.П. Блонський, А.А. Бодалєв, Л.С. Виготський, А.В. Петровський та В.А. Сухомлинський, в свою чергу, впевнені, що на виникнення конфліктів в підлітковому віці істотно впливають соціально-психологічні чинники.

Використані в дослідженні методики: «Визначення темпераменту» (опитувальник Айзенка), «Діагностика схильності до конфліктної поведінки» (К. Томас), «Тест агресивності» (Л.Г. Почебут), «Самооцінка конфліктності» (В.Ф. Ряховський).

У дослідженні прийняли участь сорок учнів дев'ятого класу, середній вік яких – п'ятнадцять років. Серед яких двадцять дівчат та двадцять хлопців.

Зважаючи на мету нашого емпіричного дослідження, були виділені такі завдання:

- 1) Визначити типи темпераменту випробуваних;
- 2) Розглянути рівень конфліктності та агресивності випробуваних;
- 3) Визначити емпірично чи існує вплив типу темпераменту на конфліктну поведінку підлітків;
- 4) Порівняти результати емпіричного дослідження хлопців та дівчат.

Проаналізувавши сучасні наукові підходи до вивчення проблеми детермінантів формування конфліктної поведінки у підлітковому віці, ми дізналися, що темперамент часто розглядається науковцями, як детермінант конфліктної поведінки у будь-якому віці, в тому числі, у підлітковому. Кожен тип темпераменту має свій стиль поведінки в конфліктній ситуації, тенденцію до проявів агресивності. Підлітки, які мають такий тип темпераменту як холерик більш схильні до створення конфліктів, бо мають неврівноваженість та збудженість у своїх емоційних проявах. В той же час, підлітки, які мають тип темпераменту меланхолік – уникають конфліктів. Також детермінантом конфліктної поведінки – є вікові особливості підлітків, які зумовлені пубертатним періодом.

Визначивши сутність понять «темперамент» та «конфліктна поведінка» у психології, ми можемо стверджувати, що конфліктна поведінка – це відкрите зіткнення суб'єктів, у яких виникли певні протиріччя, визначеної проблеми. Підліткова конфліктна поведінка може проявлятися в міжособистісний стосунках з батьками, вчителями та однолітками. Темперамент, в свою чергу, це індивідуальні властивості психіки людини, які визначають психічну діяльність людини. Окрім цього, темперамент – це детермінант формування міжособистісної поведінки особистості, особливостей її світогляду, характеру, тощо. За класичною класифікацією відрізняють чотири типи темпераменту: меланхолік, флегматик, сангвінік та холерик.

Нами був емпірично досліджений вплив темпераменту на формування конфліктної поведінки підлітків. Ми можемо впевнено казати, що темперамент – є детермінантом конфліктної поведінки підлітків ($\chi^2=0,01$). Серед холериків переважає високий рівень конфліктності (100%), середній та низький рівень – відсутні (0%). У флегматиків переважає низький рівень конфліктності (80%). Такий же результат мають і меланхоліки (100%). Серед сангвініків частіше зустрічається середній рівень конфліктності (87,5%). Випробувані холерики схильні до використання такого стилю поведінки як «Суперництво» (100%). Флегматики обирають два стилі поведінки – «Пристосування» (50%) та «Компроміс» (50%). Сангвініки обрали стиль «Компроміс» (100%). Випробувані підлітки з типом темпераменту меланхолік, обрали такі стилі поведінки в конфліктній ситуації – «Уникнення» (66,6%), «Компроміс» (16,6%) та «Пристосування» (16,6%). Найбільша схильність до високого рівня агресивності спостерігається у холериків. Середній рівень агресивності найчастіше спостерігається у флегматиків та сангвініків. Щодо низького рівня агресивності, то він найчастіше спостерігається у меланхоліків. Також ми можемо стверджувати, що конфліктна поведінка та агресивність не залежить від статі підлітка ($\chi^2=0,06$).